

Píše Lucie Kostrbová

(E*forum, 03. 08. 2011)

Studium obsáhlého, bohatě členitého a proměnlivého díla rakouského spisovatele, kritika a dramatika Hermanna Bahra (1863–1934) provázely ještě před několika lety běžné strasti. První a často jediná knižní vydání jeho děl byla roztroušena po většinou mimočeských knihovnách, solidní a dodnes osamocenou bibliografii Bahrových knih (skrytou navíc v nevýrazné knižní biografii Heinze Kindermanna) sestavil Kurt Thomasberger již v roce 1954, z vědeckých edic byly k dispozici pouze komentovaný výbor teoretických textů vydaný Gotthartem Wunbergem v letech šedesátých a několik málo svazků korespondence, ze syntéz pak jen mizerný, i když dlouho oblíbený životopis od Donalda G. Daviaua parafrázující Bahrův vlastní Selbstbildnis z roku 1923; kromě výborných prací Farkasových pak již jen články různé úrovně, většinou utopené ve sbornících. Ke kýženému obratu došlo až po roce 2004 s vypršením sedmdesátileté lhůty od autorova úmrtí a s koncem striktní autorskoprávní blokady. Tehdy se bohužel zadržlo vydávání Bahrových deníků a zápisků pod vedením Moritze Csákyho (po pěti svazcích s materiálem z let 1885–1908), ovšem v roce 2007 vyšla péčí Kurta Ifkovitse i pro bohemisty objevná korespondence mezi Bahrem a Jaroslavem Kvapilem.

Tyto tištěné prameny nyní podstatně rozšiřuje v roce 2009 započatý projekt vídeňské univerzity **Hermann Bahr. Ein österreichischer Kritiker europäischer Avantgarden**, který má dvě hlavní části: ediční a soupisovou. Ediční zpřístupňuje nejznámější a dobově nejvlivnější část Bahrova díla, tj. kritické stati ve 23 svazcích, které sestavil sám autor. Již 15 svazků je nyní zdarma ke stažení v pdf formátu. Edici by se dalo leccos vytknout, jde v podstatě o čtenářská, „pomocná“ vydání, přepis bez komentáře doplněný jmenným rejstříkem a překlady cizojazyčných citátů, s naznačenými paginami prvních vydání. Převedení do elektronické podoby rozšiřuje ovšem možnosti jejich užití. Hlavním těžištěm a cílem projektu je zpracování úplné bahrovské bibliografie, probíhá její postupné doplňování, prověřování a zpřístupňování ve třech rovinách – propojených vzájemně i s částí ediční – zachycujících Bahrovo dílo knižní, jeho časopisecké publikace a sekundární literaturu. Aktualizována a rozšířena o nové kategorie (posthumně vydaná díla a edice) byla v prvním kroku Thomasbergerova bibliografie; u každého záznamu najdeme detailně strukturovaný údaj o prvním vydání knihy a dobových recenzích, u divadelních her jsou uvedeny premiéry a další inscenace. Bibliografie autorských kritických souborů je doplněna o obsahy a údaje o původním časopiseckém otisku jednotlivých statí, umožňuje také přímé spojení s příslušným textem, a to buď ve zmíněné moderní edici, nebo v naskenovaném prvním knižním vydání – přes odkaz na zdroje především Rakouské národní knihovny, ale i na Archive.org, rychlý přístup k těmto digitalizovaným vydáním je možný i přes německou

verzi [Wikisource](#). Díky rozsáhlé heuristice a ověřování jak v kartonech výstřížků a rukopisů v Bahrově pozůstalosti, tak v denících a dobových časopisech vzniká soupis článků (většina údajů je opatřena rozšiřujícími poznámkami, např. o překladech nebo o Bahrových souvisejících komentářích v korespondenci) a paralelně také soupis sekundární literatury, který zachycuje dobový, kladný i polemický ohlas Bahrovy činnosti již od roku 1884. Bahr napsal více než 3000 článků, do svých programových výborů „kekritice moderny“ postupně shrnul jen několik set z nich, ostatní zůstaly roztroušeny v dobovém tisku, pár jich zachytila Wunbergova dvousvazková antologie *Das Junge Wien* z roku 1976. Desítky textů, nebo alespoň jejich recenze či obsahy, lze číst již on-line (většinou opět přes ANNO Rakouské národní knihovny), resp. je stáhnout v pododdílu [Downloads](#). Dalším přínosem je rozšíření a revize souboru Bahrových pseudonymů a šifer, zejména z nejranějšího období, kdy publikoval v regionálním lineckém tisku velkoněmecky (a antisemitsky) laděné výpady. Z bibliografií primární a sekundární literatury pak těží část životopisná (záložka *Leben*). Autoři zvolili formát časové osy, na níž přehledně vystupují události osobní (rodina, cesty, setkání...) i profesní (např. spolupráce s různými časopisy a názorovými okruhy, publikace), vše je komentováno s odkazy na (tištěný i archivní) zdroj informace.

Všem zájemcům o osobnost Hermanna Bahra a o témata vídeňské moderny přelomu 19. a 20. století tedy slouží spolehlivá, profesionálně utvářená a stále se rozvíjející pomůcka. Není to přitom nějaký „monstrprojekt“ zhlížející se ve vágních tezích o velkém „rakouském kritikovi evropských avantgard“ nebo slibující nové teoretické koncepce. Vzniká badatelský fundament, který financuje rakouský FWF (Fond na podporu vědeckého výzkumu) a na němž se podílejí pouze čtyři odborníci: Claus Pias, profesor univerzity v Lüneburgu, iniciátor vydávání kritických projevů a jejich hlavní editor (osm svazků připravil Gottfried Schnödl); prof. Alfred Pfabigan z filozofického ústavu vídeňské univerzity, autor řady prací k rakouské moderně od přelomu 19. a 20. století po Thomase Bernharda; vynikající část bibliografickou a životopisnou vytváří Martin Anton Müller; konzultantem a „poskytovatelem“ v bibliografických částech je Kurt Ifkovits (do rešerší přispívá i Claus Pias). Jde o následováníhodný příklad souznění poctivé faktografické, bibliografické a ediční práce – jež je samozřejmě určující – s možnostmi nových médií v internetovém prostředí. Využití jeho strukturujícího potenciálu může být inspirací pro digitální zpracování života a díla i českých osobností s velkou pozůstalostí a rozsáhlým dílem překračujícím jednu žánrovou, kulturní či jazykovou oblast, například T. G. Masaryka nebo F. X. Šaldy.

www.ipsl.cz